

Spis treści

Wykaz skrótów	15
Przedmowa (<i>Artur Kuś</i>)	17
Rozdział I. Geneza i rozwój procesów integracyjnych w Europie po II wojnie światowej (<i>Tomasz Sieniow</i>)	21
§1. Wprowadzenie	21
§2. Podłoże procesów integracyjnych w Europie po II wojnie światowej	22
§3. Traktaty założycielskie	25
1. Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali	25
2. Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą	26
3. Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej	27
§4. Teorie integracji europejskiej	28
§5. Podstawy integracji gospodarczej we Wspólnotach Europejskich	29
§6. Próby integracji politycznej i militarnej państw zachodnioeuropejskich	31
§7. Pogłębianie integracji europejskiej w latach 1957-1992	33
1. Uwagi ogólne	33
2. Traktat o fuzji	34
3. Rozwój integracji w sferze politycznej w latach 60-tych i 70-tych XX wieku	35
4. Rola Trybunału Sprawiedliwości w tworzeniu systemu prawnego Unii Europejskiej	36
5. Jednolity Akt Europejski	37
6. Współpraca w ramach Schengen	38
§8. Traktat z Maastricht	40
1. Unia Europejska jako kolejny etap tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy	40
2. Struktura Unii Europejskiej	40

3. Zmiany w prawie materialnym	42
4. Zmiany instytucjonalne	43
§9. Traktat Amsterdamski	44
1. Uwagi ogólne	44
2. Zmiany w prawie materialnym	44
3. Zmiany instytucjonalne	45
§10. Traktat Nicejski	46
1. Uwagi ogólne	46
2. Podstawowe zmiany	46
§11. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	47
§12. Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy	48
§13. Traktat z Lizbony	50
1. Uwagi ogólne	50
2. Podstawowe zmiany	51
§14. Poszerzanie integracji europejskiej	52
1. Uwagi ogólne	52
2. Etapy rozwoju integracji europejskiej	52
3. Perspektywa dalszego rozwoju terytorialnego Unii Europejskiej	53
§15. Droga Polski do pełnej integracji z Unią Europejską	54
Pytania kontrolne	55
Podstawowa literatura	55
Wykaz podstawowych orzeczeń	56
 Rozdział II. Podstawy prawne Unii Europejskiej (Paweł Gilowski)	 57
§1. Traktaty założycielskie Unii Europejskiej	57
1. Ustanowienie Unii Europejskiej. System traktatowy i jego ramy czasowe i terytorialne	57
2. Zawarcie i zmiana traktatów założycielskich	59
3. Charakter prawny traktatów założycielskich Unii Europejskiej	63
4. Wykładnia traktatów założycielskich	68
§2. Struktura Unii Europejskiej	72
1. Traktat z Lizbony a ewolucja struktury Unii Europejskiej	72
2. Metoda wspólnotowa	73
3. Metoda międzyrządowa i jej obecny status w Unii Europejskiej	74
§3. Członkostwo państwa w Unii Europejskiej	75
1. Przesłanki nabycia członkostwa	75
2. Procedura nabycia członkostwa	76
3. Traktat akcesyjny	78
4. Ustanie członkostwa państwa w Unii Europejskiej	79
§4. Cele i zadania Unii Europejskiej	82

1. Intencje państw-stron. Preambuły traktatów	82
2. Cele Unii Europejskiej	83
§5. Zasady podstawowe Unii Europejskiej	85
1. Wyróżnienie zasad podstawowych.	
Znaczenie polityczne i prawne art. 6 TUE	85
2. Wartości, na których opiera się Unia Europejska	86
3. Zasady wolności i równości	87
4. Zasady ustrojowe Unii Europejskiej	89
5. Pozostałe zasady podstawowe Unii Europejskiej	92
§6. Zasada poszanowania tożsamości narodowych państw członkowskich	95
1. Definicja zasady	95
2. Dwa aspekty zasady poszanowania tożsamości narodowej	97
3. Poszanowanie tożsamości narodowej a cele Unii Europejskiej	
i tożsamość europejska	98
§7. Charakter prawny Unii Europejskiej	99
1. Ponadnarodowy charakter Unii Europejskiej	99
2. Problem definicji Unii Europejskiej	103
Pytania kontrolne	106
Podstawowa literatura	107
Wykaz podstawowych orzeczeń	108
Rozdział III. System instytucjonalny (Paweł Wojtasik)	109
§1. Wprowadzenie	109
§2. Parlament Europejski	110
1. Uwagi ogólne	110
2. Skład	111
3. Struktura	115
4. Kompetencje	117
5. Tryb funkcjonowania	120
§3. Rada Europejska	121
1. Uwagi ogólne	121
2. Skład i organizacja	122
3. Kompetencje	124
§4. Rada Unii Europejskiej	125
1. Uwagi ogólne	125
2. Skład i organizacja	126
3. Podejmowanie decyzji	128
4. Kompetencje	131
5. Organy pomocnicze i administracja	133
§5. Komisja Europejska	134

1. Uwagi ogólne	134
2. Skład i organizacja	135
3. Tryb funkcjonowania	137
4. Kompetencje	139
5. Administracja	141
§6. Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa	142
1. Uwagi ogólne	142
2. Kompetencje	143
3. Europejska Służba Działań Zewnętrznych	144
§7. Instytucje sądowe Unii Europejskiej (<i>Edyta Krzysztofik</i>)	144
1. Uwagi ogólne	144
2. Trybunał Sprawiedliwości	145
3. Sąd	148
4. Sądy Wyspecjalizowane	150
5. Sąd ds. Służby Publicznej	150
6. Procedura orzekania	151
§8. Trybunał Obrachunkowy	152
1. Uwagi ogólne	152
2. Skład	153
3. Struktura i tryb funkcjonowania	153
4. Kompetencje	154
§9. Komitety doradcze Unii Europejskiej	154
1. Uwagi ogólne	154
2. Komitet Ekonomiczno-Społeczny	155
3. Komitet Regionów	156
§10. Organy finansowe Unii Europejskiej	157
1. Uwagi ogólne	157
2. Europejski Bank Inwestycyjny	157
3. Europejski Bank Centralny	158
§11. Urzędy i agencje Unii Europejskiej	160
1. Uwagi ogólne	160
2. Struktura i tryb funkcjonowania	160
3. Rodzaje agencji	160
Pytania kontrolne	162
Podstawowa literatura	162
Wykaz podstawowych orzeczeń	163
Rozdział IV. Źródła prawa Unii Europejskiej (<i>Anna Szachon</i>)	165
§1. Charakterystyka i podział źródeł prawa Unii Europejskiej	165

§2. Pojęcie <i>acquis communautaire</i>	167
§2. Hierarchia źródeł prawa Unii Europejskiej	169
§4. Prawo pierwotne	170
§5. Umowy międzynarodowe	175
§6. Prawo pochodne	179
§7. Akty prawodawcze	180
1. Uwagi ogólne	180
2. Rozporządzenia	181
3. Dyrektywy	182
4. Decyzje	185
§8. Akty nieprawodawcze	186
1. Uwagi ogólne	186
2. Akty delegowane	186
3. Akty wykonawcze	189
4. Inne decyzje nieprawodawcze	189
5. Porozumienia międzyinstytucjonalne	190
§9. Akty niewiążące	190
§10. Instrumenty Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	191
§11. Instrumenty Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości	193
1. Uwagi ogólne	193
2. Instrumenty obowiązujące do 2014 r.	193
3. Nowe akty prawne Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości	195
§12. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i zasady prawa	195
Pytania kontrolne	197
Podstawowa literatura	197
Wykaz podstawowych orzeczeń	198

Rozdział V. Tworzenie prawa w Unii Europejskiej

(Katarzyna Miaskowska-Daszkiewicz)	199
§1. Zasady tworzenia prawa w Unii Europejskiej	199
1. Uwagi ogólne	199
2. Zasada kompetencji powierzonych	200
3. Zasada subsydiarności	203
4. Zasada proporcjonalności	204
§2. Zasady dobrej praktyki legislacyjnej i struktura aktów prawodawczych	205
1. Zasady dobrej praktyki legislacyjnej	205
2. Struktura aktów prawodawczych	207
§3. Procedury prawodawcze	209

1. Uwagi ogólne	209
2. Inicjatywa prawodawcza	210
3. Rola parlamentów narodowych w procedurze prawodawczej	212
4. Zwyczajna procedura prawodawcza	215
5. Specjalna procedura prawodawcza	219
§4. Procedury stanowienia aktów nieprawodawczych	220
1. Stanowienie aktów delegowanych	220
2. Stanowienie aktów wykonawczych	221
§5. Uchwalanie budżetu Unii Europejskiej	222
1. Uwagi ogólne	222
2. Wieloletnie Ramy Finansowe	223
3. Procedura budżetowa	224
§6. Przyjmowanie decyzji w zakresie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	226
§7. Zawieranie umów międzynarodowych	228
1. Uwagi ogólne	228
2. Zawieranie umów międzynarodowych	229
3. Zawieranie umów międzynarodowych w zakresie Wspólnej Polityki Handlowej	230
Pytania kontrolne	232
Podstawowa literatura	232
Wykaz podstawowych orzeczeń	233
Rozdział VI. Zasady stosowania prawa Unii Europejskiej (Paweł Gilowski)	235
§1. Autonomia prawa Unii Europejskiej	235
§2. Zasada bezpośredniego skutku prawa Unii Europejskiej	237
1. Proklamacja zasady w wyroku <i>Van Gend.</i>	
Warunki skutku bezpośredniego	237
2. Bezpośrednie obowiązywanie, stosowanie i skutek. Wyjaśnienia terminologiczne	239
3. Skutek bezpośredni wertykalny i horyzontalny	243
4. Skutek bezpośredni przepisów rozporządzenia	244
5. Skutek bezpośredni postanowień traktatów założycielskich i innych norm prawa pierwotnego	245
6. Skutek bezpośredni postanowień dyrektyw i decyzji	246
7. Skutek bezpośredni norm prawa międzynarodowego	252
§3. Zasada pierwszeństwa stosowania prawa Unii Europejskiej	253
§4. Zasada pośredniego skutku prawa Unii Europejskiej	259
§5. Zasady stosowania prawa Unii Europejskiej a obowiązki państw wynikające z zasady lojalności	262

§6. Stosowanie aktów prawnych dawnego III filara Unii Europejskiej oraz instrumentów prawnych Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	267
Pytania kontrolne	268
Podstawowa literatura	270
Podstawowe orzeczenia	271

Rozdział VII. System ochrony prawnej w Unii Europejskiej

(Edyta Krzysztofik)	273
§1. Wprowadzenie	273
§2. Kontrola wykonywania prawa Unii Europejskiej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	274
1. Uwagi ogólne	274
2. Skarga na niewykonywanie zobowiązań traktatowych przez państwa członkowskie (art. 258 TFUE)	276
3. Skarga o stwierdzenie nieważności aktu prawa Unii Europejskiej	280
4. Zarzut bezprawności	283
5. Skarga na bezczynność instytucji Unii Europejskiej	284
6. Skarga odszkodowawcza	285
§3. Pozycja sądów krajowych w systemie wymiaru sprawiedliwości Unii Europejskiej	287
1. Uwagi ogólne	287
2. Współpraca sądów krajowych i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – pytanie prejudycjalne	288
3. Zasada autonomii proceduralnej	295
4. Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich	298
Pytania kontrolne	300
Podstawowa literatura	301
Wykaz podstawowych orzeczeń	302

Rozdział VIII. Ochrona praw i wolności jednostek w Unii Europejskiej

(Tomasz Sieniow)	305
§1. Wprowadzenie	305
§2. Ochrona praw podstawowych w prawie Unii Europejskiej	306
1. Ewolucja podejścia Trybunału Sprawiedliwości do ochrony praw podstawowych	306
2. Traktatowe podstawy ochrony praw podstawowych	309
3. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej jako próba stworzenia katalogu chronionych praw i wolności	310
4. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej	316

§3. Obywatelstwo Unii Europejskiej	317
1. Pojęcie obywatelstwa Unii Europejskiej	317
2. Prawo do swobodnego poruszania się i pobytu na obszarze państw członkowskich	318
3. Prawa wyborcze	321
4. Opieka dyplomatyczna i konsularna	322
5. Prawa obywateli w kontaktach z organami Unii Europejskiej	322
§4. Unia Europejska a Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	323
§5. Wolność religijna w Unii Europejskiej	325
Pytania kontrolne	329
Podstawowa literatura	329
Wybór podstawowych orzeczeń	330
Rozdział IX. Swobody europejskie (Artur Kuś)	331
§1. Wprowadzenie	331
§2. Swoboda przepływu towarów	332
1. Uwagi ogólne	332
2. Pojęcie unii celnej i obszaru celnego Unii Europejskiej	332
3. Pojęcie towaru i reguły pochodzenia towarów	335
4. Zakaz stosowania ceł i opłat o skutku równoważnym do ceł	337
5. Zakaz opodatkowania dyskryminacyjnego	340
6. Zakaz wprowadzania ograniczeń ilościowych i środków o skutku równoważnym do ograniczeń ilościowych	341
7. Dopuszczalne ograniczenia swobody przepływu towarów	342
§3. Swoboda przepływu osób	346
1. Uwagi ogólne i podstawowe pojęcia	346
2. Zakres podmiotowy	347
3. Zakaz ograniczeń swobody migracji ze względu na obywatelstwo	349
4. Uprawnienia osób migrujących	349
5. Ograniczenia swobody przemieszczania się pracowników	351
6. Ograniczenie dostępu do zatrudnienia w administracji publicznej	352
7. Sytuacja rodzin pracowników migrujących	352
§4. Swoboda przedsiębiorczości	354
1. Uwagi ogólne i podstawowe pojęcia	354
2. Ograniczenia swobody przedsiębiorczości	356
3. Zasada wzajemnego uznawania kwalifikacji	357
4. Spółki	357

§5. Swoboda świadczenia usług	358
1. Uwagi ogólne i pojęcie usługi	358
2. Zakres podmiotowy	360
3. Zakres przedmiotowy	360
4. Dozwolone wyłączenia i ograniczenia	361
§6. Swoboda przepływu kapitału i płatności	362
1. Uwagi ogólne i podstawowe pojęcia	362
2. Istota swobody przepływu kapitału i płatności	362
3. Dopuszczalne ograniczenia swobody przepływu kapitału i płatności	364
Pytania kontrolne	366
Podstawowa literatura	367
Wykaz podstawowych orzeczeń	367

Rozdział X. Polityki i działania wewnętrzne oraz działania zewnętrzne

Unii Europejskiej (Artur Kuś)	369
§1. Wprowadzenie	369
§2. Polityki i działania wewnętrzne Unii Europejskiej	370
1. Uwagi ogólne	370
2. Przestrzeń Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości	371
3. Wspólne reguły w dziedzinie konkurencji, podatków i zbliżenia ustawodawstw	374
4. Polityki Unii Europejskiej	376
§3. Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	385
1. Uwagi ogólne	385
2. Postanowienia szczególne dotyczące Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	387
3. Wspólna Polityka Handlowa	390
4. Współpraca z państwami trzecimi i pomoc humanitarna	394
5. Stosunki Unii z organizacjami międzynarodowymi i państwami trzecimi oraz delegatury Unii	396
Pytania kontrolne	396
Podstawowa literatura	396
Wykaz podstawowych orzeczeń	397